

# MENESTYVIEN MIESTEN UHO SEL8NNE KÄSITTEENÄ

Petteri Sihvonen: ”Sel8nne on pyhimysdokumenttielokuva. Elokuva Teemu Selänteestä luo ja uudentaa urheilulle vaarallista tähtikulttia”. *Urheilulehti* 41/2013.

Suomalaisessa tieteellisessä keskustelussa tai yleistajuisessa kirjoittelussa syntyy harvoin uusia käsitteitä, mutta *Urheilulehden* numerossa 41/2013 toimittaja Petteri Sihvonen oli lähellä. Hän nimittäin kirjoittaa Sel8nne-sanasta, jonka voi huomata toimivan kuin käsite ikään (siinä Teemu Selänten sukunimen ä-kirjain korvataan näkökulmasta riippuen joko Selänten pelinumerolla 8 tai äärettömän symbolilla). Puhuessaan JP Siilin *Sel8nne*-elokuvasta – tai tarkemmin sanoen haukkuessaan sen maanrakoon – Sihvonen selvittää, että yhtäältä Sel8nne on itsestään selvä miehenmalli: suomalainen maitopoika ja leijonajoukkueen Kapteeni, joka johtaa miehekkäästi laumaansa ”meidän” kansallista ylpeyttämme puolustavissa taisteluissa. Toisaalta kun subjektia nimeltä ”Teemu Selänne” kuvataan sellaisenaan, tämä nimittäin on JP Siilin elokuvan julkilausuttu tavoite, tuloksena on jonkinlainen kammottavan irvokas näkyvä, jota ei Sihvosen mukaan voi suositella kenellekään, ainakaan ”feministeille tai tytöille”.

Sihvonen selvittää, että Siilin ”tekelettä” ei pidä sanoa dokumenttielokuvaksi: ”Parempi ilmaus on pyhimyselämäkerta, hagiografia, joka karkaa dokumentin tuolle puolelle siinä mielessä, että lopputulos alleviivaa kohteensa kaikkinaista esimerkillisyyttä.” Juuri tämä erityinen esimerkillisyys on se, minkä varaan hahmo tai käsite ”Sel8nne” rakentuu: Sihvosen kirjoituksen logiikkana on näyttää, kuinka ”media”, joka Sihvosen sanastossa tarkoittaa joitain niin laajaa järjestelmää, että voisi olla

parempi sanoa sitä kapitalismiksi, ei ole vain tiedonvälitystä tai viihdekoneisto vaan järjestely, jossa tietty vieraantunut tuotannonmuoto tehdään mielekkääksi luomalla merkitsijöitä, joiden tehtävänä on osoittaa, että järjestelmä toimii. Se että tähtiä syntyy, ei siis suinkaan ole sattumaa tai vain kivaa viihdytystä vapaa-ajalle vaan oleellinen osa koko järjestelyn toimintaa: meidän, ja siis oleellisesti nuorten, täytyy saada todisteita sille että omaan ainutlaatuiseen uraan ja menestykseen kannattaa panostaa.

Tunnetusti menestyvät miehet ovat aina ”itsekkäitä paskiaisia”, kuten Sihvonen kirjoittaa, ja viimeistään Siilin ”pyhimyselämäkerta” näyttää, että legendaarinen maitopoika Selänne, jos kuka, on tällainen: Selänne esimerkiksi ”näyttää kotonaan naisen paikan säälimättömällä, aukottomalla ja vaihtoehdottomalla tavalla”. Sihvosen mukaan Sel8nne-elokuva on valinnut puolensa: ”Se ei problematisoidu ollenkaan, tietenkään, tässä pyhimyselämäkerrassa, että miten ihmeessä mies, jolla on aikaa hyväntekeväisyydelle ja golfin peluulle, ei jaksa eikä ehdi auttaa vaimoaan keittiössä.”

Sihvosen tekstin voima syntyy siitä, että hän jäljittää sekä Siilin teoksen että Selänten ”luonteen” siihen järjestelmään, jossa ne, siis sekä elokuva että Teemu, ovat syntyneet. Sihvosen tekstissä on poikkeuksellista se, että hän ei vaikuta vain yksinkertaisesti paheksuvan tai moralisoivan Siiliä tai Selännettä: ”Lopulta käsikirjoittaja ja ohjaaja JP Siili ei ole syyppää määräänsä enempää kehnoon lopputulokseen. Eikä asiasta voida syyttää myöskään Teemu Selännettä.” Sihvosen väite onkin perustavampi – ja nimenomaan tämän takia käsite on syntymäisillään. Sihvosen muotoilun mukaan Sel8nne ”ei ole muuta kuin ikuisesti leikkimään jäänyt lapsi”, jonka esimerkillisyys syn-

tyy siitä, että hän törmäilee ralliautoilla, latoo maaleja ja että media onnistuu luomaan kuvan, jossa tämä ajattelemattomuus vaikuttaa Teemun ainutlaatuisen elämänvoiman salaisuudelta – kai Teemu on saanut kykynsä salamana taivaalta. Sihvosen syntymäisillään oleva käsite onnistuu näyttämään, että Teemun villin ja poikamaisen ajattelemattomuuden ja tämän menestyksen yhteen liittäminen ei suinkaan ole sattumaa. Siilin teoksen kaltaiset esitykset urheilijoista yrittävät vakuuttaa, että Teemun ei voi vaatia olevan ihmisiksi, koska jos hän vaikkapa tarttuisi kotonaan imuriin tai ymmärtäisi vähääkään yhteiskunnallisista valtarakenteista, tämän maalintekokyyvyt katoisivat yhtä maagisesti kuin syntyivätkin.

Tällaisen toimintahahmon syntyminen ei palvele vain median lisäarvon tuotantokoneistoa vaan järjestelmän mielekkyyttä ylipäätään: kun Teukka mellastaa areenoilla menestyksekkäästi, ”me tavalliset” voimme kokea olevamme aina loputtoman kaukana tästä äärettömän merkkiä itsessään kantavasta hahmosta. Poikamaisten tähtien, joiden toiminnan vaivattomuus lasketaan täysin heidän yksilöllisiksi ansioikseen, varaan rakentuvassa maailmassa oman toimintakykymme kohtamat esteet saavat meidät käsittämään itsemme loputtoman vajaiksi. Tällaisen yhteisesti jaetun käsityksen synnyttävä silmäkääntötempu kätkeytyy siihen, että koska Teemu kuitenkin kiistatta on vain tavallinen ihminen – no vähän inhottava, mutta se sallitaan – meidän on *periaatteessa* mahdollista päästä tähän samaan. Oleellista on nimenomaan tämä periaatteellisuus ja ideaalisuus: tähtikultin todellinen merkitys on peittää loisteensa taakse katkos, joka erottaa meidät ”tavallisessa maailmassa” elävät äärellisyyteen ja lakeihin pakotetut ihmiset siitä yksilöllisen kyvyn ideaalista, jota kaikesta valistuneisuudestamme huolimatta elättelemme. Näin kaikenlainen rasismi, sovinismi ja ylipäätään väkivalta saavat elää rauhassa siinä tilassa, jota vaalitaan ikään kuin muusta elämästä erotettuna urheilun maailmana. Tämän mahdollisuuden voiman todistaa se, millaisella

raivokkuudella ”Pikkuleijonat” pyrkivät pääsemään samoihin tekoihin kuin isoveljensä Teemu. Näin syntyvässä huumassa myös (nuoret) miehet ylipäätään saavat omalle huuruiselle uholleen oikeutuksen: ovathan ”Patty” ja ”Puljukiin” Sihvosen sanoin ”itsekkäitä paskiaisia”, mutta kyllä se on niin että vain tuollaisella ”poikamaisella hengellä” meidän on mahdollista saada Suomi nousuun!

Siten Sihvonen on lähellä tehdä Selänteen ilmiön pohjalta käsitteen. Selänne on ”syntakeeton ei-aikuisuuden tilassa oleva lapsi”, jonka toimintafiguuri palvelee tiettyä paikkaa markkinoilla, Sihvosen sanoin ”tähtikultin ja median välisessä liitossa”. Käsitteellinen Selänne ei siis suinkaan pelaa vain Amerikan kaukaloissa vaan globaalilla markkinoiden kentällä, jossa hän on merkittävä, jonka varassa yksittäisen ihmisen henkilökohtaiseen kyvykkyteen perustuvan ”uran” mielekkyys lepää. Sihvosen kuvaus tästä logiikasta on seuraava:

Median ja tähtikultin välillä vallitsee liitto. Mitä enemmän tähtikultti yltyy, sitä paremman tilin media tekee. Mediaa ja tähtikulttia yhdistää sekä mediaa että median kautta tähtikulttia kuluttava, maksava yleisö. Kun ihmisellä on niukasti omaa elämää, hän ryhtyy faniksi projisoimalla omia ihanteitaan ja toteutumattomia unelmiaan sankareihin ja tähtiin.

Äärettömyyden ruumiillistava Selänne varmistaa sen, että meidän kokonaan markkinoihin uponneen elämämme mielekkyyden ainoa lähde on yksilöllinen menestys. Sihvosen teksti paljastaa, kuinka Siilin *Selänne*-elokuva näyttää tahtomattaan, että tähden ilmiön takana Selänteen menestykselle ei löydy mitään muuta perustaa kuin se singulaari satumanoikku, joka antoi ”Teukka-Salamalle” mahdollisuuden kätkeä taakseen ne sosiaaliset ja yhteiskunnalliset voimat, joiden varassa pelaaja Selänne on voimissaan.

Jos Sihvosen tekstistä ei siis vain voisi ikään kuin leikata pois uskon ”todelliseen urheiluun”, jota Siili ei Sihvosen mukaan ymmärrä ja jolle

Siilin elokuva vain ”tekee hallaa”, teksti ja sen käsitteet todella alkaisivat toimia. Nyt *Sel8nne*-kritiikki jää vain kritiikiksi: Siilin elokuvan vaikutus ”viattomalle urheilulle” on Sihvosen mukaan ”kamala”:

Urheilu sijaitsee lähtemättömästi leikin ja symbolisen alueella. Sen kosketuspinta oikeasti olevan elämän kanssa on lähes olematon. On kamalaa, että oikeasti olevan elämän osa-alueilta lähinnä talous ja sitä mukaa viihdebisnes ovat olleet ne ulottuvuudet, jotka ovat hanakimmin tunkeutuneet urheiluun. Viaton urheilu on sitä mukaa menettänyt viatomuutensa ja urheilusta on tullut hiljalleen ei-urheilua. Tiedostaen tai tiedostamattaan JP Siilin *Sel8nne* vauhdittaa suomalaista huippu-urheilun tähtikulttia. Elokuva ei anna mitään jääkiekkoilulle, se vain ottaa jääkiekkoilulta.

Jos Sihvonen siis olisi saanut ylitettyä tämän kriittisen asenteensa, teksti loisi käsitteen, joka

kykenisi näyttämään sen, kuinka markkinat luovat meille toivoa nimenomaan kyvykkäiksi uskoteltujen yksilöiden ”poikamaiseen” välinpitämättömyyteen vedoten: markkinoiden meille tuputtama viesti ”Pelaa tai ole hiljaa!” toimii nimenomaan sillä ehdolla, että Selaenteen kaltaisia hahmoja saadaan tuotettua. Tämä toivo puolestaan estää meitä käsittämättä sitä elämänmuotoomme liittyvää väkivaltaa, jota Sihvosen kaunomielisestä ajatuksesta huolimatta ei mitenkään voi saada pysymään urheilun sisällä – esimerkiksi juuri urheilun ja elämän ”kosketuspinnassa” ratkaistaan, miten vallankäyttöön todella suhtaudumme. Tässä mielessä Sihvosen muotoilun jännite ja kielipillinenkin kummallisuus kertoo ehkä kirjoittajan omasta epäilyksestä: urheilun ”leikin ja symbolisen alueen” ja ”oikeasti olevan elämän” välinen kosketuspinta voi kyllä olla ”lähes olematon”, mutta vain ”lähes”.

—ARI KORHONEN

---

## NUMEROMME KIRJOITTAJAT

YRJÖ HAILA	ympäristöpolitiikan professori (emeritus), Tampereen yliopisto.
MIKKO JAKONEN	YTT, yliopistonopettaja (ma.), valtio-oppi, Jyväskylän yliopisto.
ARI KORHONEN	FM, jatko-opiskelija, Helsingin yliopisto.
TIINA KÄKELÄ PUUMALA	FT, dosentti, yleisen kirjallisuustieteen tutkijatohtori, Turun yliopisto.
PHILIPPE LACOUÉ-LABARTHE	(1940–2007).
VELI-MATTI RAUTIO	FT.
TANELI VIITAHUHTA	FM, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto.
EETU VIREN	FM.